

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA LADENT p. POLSCE

(Skarga nr 11036/03)

WYROK

STRASBURG

18 marca 2008 r.

OSTATECZNY

18/06/2008

Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed jego opublikowaniem w ostatecznej wersji.

W sprawie Ladent p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja) zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Nicolas Bratza, *Przewodniczący*,
Lech Garlicki,
Stanislav Pavlovski,
Ljiljana Mijović,
David Thór Björgvinsson,
Ján Šikuta,
Päivi Hirvelä, *sędziowie*,

i Lawrence Early, *Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 26 lutego 2008 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 11036/03) wniesionej w dniu 24 lutego 2003 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, na podstawie artykułu 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”), przez obywatela francuskiego, Pana Francka Ladenta („skarżący”).

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, był reprezentowany przez Pana L. Hinckera, prawnika praktykującego w Strasburgu. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez swojego pełnomocnika, Pana Jakuba Wołosiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący w szczególności zarzucił, że został pozbawiony wolności wbrew artykułowi 5 ust. 1 Konwencji.

4. W dniu 4 lipca 2006 r. Trybunał zdecydował się powiadomić Rząd o wpłynięciu skargi. Zgodnie artykułem 29 § 3 Konwencji przyjęto, że sprawa zostanie rozpatrzona w tym samym czasie zarówno co do meritum jak i co do dopuszczalności.

5. Rząd francuski otrzymał zaproszenie do wzięcia udziału w postępowaniu (artykuł 36 ust. 1 Konwencji). Jednakże, listem z dnia 10 października 2006 r. poinformował Sekretariat Trybunału, że nie skorzysta z tego prawa.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

6. Skarżący urodził się w 1972 r. i zamieszkuje w Ferney-Voltaire we Francji.

7. W nieokreślonym dniu skarżący przybył do Polski. W dniu 15 marca 2001 r. ożenił się z K.P., obywatelką polską. Początkowo oboje zamieszkali w Krakowie, jednak w dniu 3 czerwca 2001 r. przeprowadzili się do Francji. Ich dwoje dzieci przyszło na świat odpowiednio we wrześniu 2001 r. i w październiku 2002 r. Skarżący jest artystą i prowadzi małe przedsiębiorstwo we Francji, z którego dochód stanowi jedyne źródło utrzymania rodziny.

8. W dniu 21 marca 2001 r. B.M., administrator budynku, w którym żona skarżącego posiadała mieszkanie, wniósł prywatny akt oskarżenia przeciwko skarżącemu o przestępstwo zniewagi z artykułu 216 § 1 Kodeksu karnego. Zarzucił, że skarżący zwrócił się do niego w języku polskim używając obelżywego słownictwa. Następnie wszczęte zostało postępowanie karne z oskarżenia prywatnego przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Śródmieście.

9. Wydaje się, że po wyjeździe skarżącego do Francji sąd przesyłał mu wezwania związane z prywatno-skargowym postępowaniem karnym toczącym się przeciwko niemu, które pozostały nieodebrane.

10. W dniu 15 lipca 2002 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście zastosował wobec skarżącego tymczasowe aresztowanie na okres trzech miesięcy. Następnie wydał postanowienie o sporządzeniu listu gończego w celu ustalenia miejsca pobytu i zatrzymania skarżącego. Przywołał, między innymi, artykuł 258 § 1 Kodeksu postępowania karnego oraz artykuł 259 § 4 Kodeksu postępowania karnego (dalej: „k.p.k.”).

Sąd Rejonowy postanowił, że:

“Oskarżony Franck Ladent nie posiada stałego miejsca zamieszkania w Polsce i nie zamieszkuje w żadnym innym miejscu znanym sądowi, zatem zakłóca prawidłowy tok postępowania w przedmiotowej sprawie i uniemożliwia wydanie wyroku w rozsądnym terminie. Potrzeba wydania postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania podyktowana jest koniecznością zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

Z uwagi na fakt ukrywania się oskarżonego Francka Ladenta należy poszukiwać wymienionego listem gończym.”

Sąd powierzył Policji wykonanie powyższego postanowienia i nakazał doręczyć skarżącemu jego odpis niezwłocznie po zatrzymaniu oraz poinformować skarżącego o możliwości złożenia zażalenia. Następnie informacja o tym, że oskarżany poszukiwany jest listem gończym została umieszczona w centralnym rejestrze karnym.

11. W dniu 8 października 2002 r. Sąd Rejonowy zawiesił postępowanie przeciwko skarżącemu z uwagi na nieznajomość jego miejsca pobytu.

12. Pod koniec 2002 r. skarżący i jego rodzina spędzali święta w Krakowie. W dniu 3 stycznia 2003 r. podróżowali samochodem z powrotem do Francji. Przyjechali na przejście graniczne w Słubicach wieczorem, o nieokreślonej porze, w dniu 3 stycznia 2003 r. W toku rutynowej odprawy paszportowej skarżący został poproszony o opuszczenie pojazdu przez funkcjonariuszy straży granicznej.

13. Skarżący został aresztowany o godzinie 20: 15 w oparciu o nakaz aresztowania i list gończy wydane w dniu 15 lipca 2002 r. Został przesłuchany przez funkcjonariuszy, jednakże nie potrafił zrozumieć nic z ich wypowiedzi i odmówił podpisania jakichkolwiek dokumentów. Skarżący twierdził, że jego liczne prośby kierowane za pośrednictwem żony, takie jak o umożliwienie mu skontaktowania się z Ambasadą Francuską lub z jego rodziną i o zapewnienie mu tłumacza lub prawnika, spełzły na niczym. Po dwóch godzinach skarżący został poinformowany, że zostaje zatrzymany, jednakże nie podano mu powodów tej czynności. Skarżący został umieszczony w izbie zatrzymań Straży Granicznej w Słubicach.

14. Podczas gdy skarżący był przesłuchiwany, jego żona z dwojgiem dzieci w wieku 3 i 16 miesięcy zmuszona była pozostać w samochodzie z włączonym silnikiem, gdyż temperatura wynosiła minus 10 stopni Celsjusza.

15. W dniu 6 stycznia 2003 r. żona skarżącego ustanowiła dla niego obrońcę.

16. W dniu 7 stycznia 2003 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w Międzyrzeczu poinformował Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście, że skarżący został tam przetransportowany oraz, że został aresztowany na podstawie nakazu aresztowania z dnia 15 lipca 2002 r.

17. W dniu 9 stycznia 2003 r. obrońca skarżącego złożył w Sądzie Rejonowym dla Krakowa-Śródmieście wnioski o uchylenie tymczasowego aresztowania i jego zmianę na inne, łagodniejsze środki zapobiegawcze. Złożył także zażalenie na postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania z dnia 15 lipca 2002 r.

18. Wskazał, że skarżący jest obywatelem francuskim, który na stałe zamieszkuje we Francji, oraz, że wraz z żoną opuścił Polskę w dniu 3 lipca 2001 r. Ponadto podniósł, że po wyjeździe skarżącego Sąd Rejonowy przysyłał skarżącemu wezwania na adres jego żony oraz na inny adres, pod którym skarżący nigdy nie zamieszkiwał. Następnie obrońca wskazał, że skarżący nie wiedział o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu karnym oraz, że nie doręczono mu prywatnego aktu oskarżenia. Nie został on także poinformowany o prawach i obowiązkach oskarżonego.

19. Następnie obrońca podniósł, że Sąd Rejonowy mylnie przyjął, iż istnieje duże prawdopodobieństwo, że skarżący znieważył B.M. Obrońca ponadto wskazał, że, odnośnie przestępstwa zarzucanego skarżącemu, mógłby on jedynie podlegać grzywnie lub karze ograniczenia wolności (np.

prace na cele społeczne). Na zakończenie obrońca podkreślił bardzo trudną sytuację rodziny skarżącego, całkowicie od niego zależnej materialnie.

20. W dniu 10 stycznia 2003 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście podjął prywatno-skargowe postępowanie karne prowadzone przeciwko skarżącemu, wskazując, że ustalone zostało jego miejsce stałego pobytu. Tego samego dnia Sąd Rejonowy uchylił postanowienie o tymczasowym aresztowaniu z dnia 15 lipca 2002 r. i zamienił je na zakaz opuszczania kraju połączony z zatrzymaniem paszportu.

Sąd Rejonowy przyjął, że:

“Oskarżony Franck Ladent został tymczasowo aresztowany na podstawie postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania wydanego przez ten sąd. Obrońca oskarżonego wniósł o zmianę zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego na nieizolacyjny. Obrońca w zażaleniu podniósł, iż zebrany w sprawie materiał dowodowy w niewystarczającym stopniu wskazuje na istnienie dużego prawdopodobieństwa, że oskarżony dopuścił się zniewagi; ponadto, obrońca wskazał, że oskarżony nie ukrywa się oraz, że jego niestawiennictwo na rozprawie nie było umyślne.

Sąd zważył argumenty podniesione przez obrońcę w zażaleniu.

W niniejszych okolicznościach, zdaniem sądu, tymczasowe aresztowanie powinno zostać zmienione na inny środek, mianowicie na zakaz opuszczania kraju połączony z zatrzymaniem paszportu. Środek ten odpowiednio zabezpieczy prawidłowy tok postępowania (...).”

21. Ponadto sąd zarządził przetłumaczenie na język francuski i doręczenie skarżącemu prywatnego aktu oskarżenia, nakazu zwolnienia skarżącego oraz wezwania do sądu. Zarządził także doręczenie odpisu postanowienia wraz z nakazem zwolnienia dyrektorowi Aresztu Śledczego w Międzyrzeczu.

22. W dniu 10 stycznia 2003 r. (piątek) pracownik Sądu Rejonowego przesłał do Aresztu Śledczego w Międzyrzeczu za pomocą faksu nakaz zwolnienia skarżącego. Jednakże Areszt Śledczy odmówił uwzględnienia faksu i poinformował sekretariat sądu, że do zwolnienia skarżącego wymagane są oryginały dokumentów. Następnie, tego samego dnia, Sąd Rejonowy zarządził nadanie stosownych dokumentów pocztą kurierską.

23. Skarżący opuścił areszt śledczy rankiem 13 stycznia 2003 r. (poniedziałek). W momencie zwolnienia otrzymał odpisy trzech dokumentów przetłumaczonych na język francuski. Skarżący wskazał, że dopiero wówczas dowiedział się, iż został oskarżony przez B.M. o znieważenie go.

24. W nieokreślonej dacie obrońca skarżącego wniósł do Sądu Rejonowego o uchylenie środków zapobiegawczych zastosowanych wobec skarżącego postanowieniem z dnia 10 stycznia 2003 r. i ich zamianę na poręczenie złożone przez przewodniczącego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej.

25. W dniu 17 stycznia 2003 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście uwzględnił wniosek obrońcy. Uznał, że uchylenie środków zapobiegawczych było uzasadnione tym, że skarżący prowadzi własne przedsiębiorstwo we Francji i jest jedynym żywicielem rodziny, którą utrzymuje z przychodów z tegoż przedsiębiorstwa. Ponadto zważył, że poręczenie zabezpieczy stawiennictwo skarżącego i prawidłowy tok postępowania.

26. Wydaje się, że skarżący i jego rodzina powrócili do Francji 27 stycznia 2003 r.

27. W dniu 7 lutego 2003 r. lokalny poseł na sejm, Pan Z. Wassermann napisał list do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z prośbą o wyjaśnienia odnośnie zatrzymania i tymczasowego aresztowania skarżącego.

28. W liście z dnia 28 lutego 2003 r. Prezes Sądu Apelacyjnego poinformował posła, że sprawa skarżącego została wnikliwie zbadana i została objęta nadzorem administracyjnym Zastępcy Prezesa Sądu Okręgowego w Krakowie. Prezes wskazał, że podstawowym błędem popełnionym przez Sąd Rejonowy w związku z tymczasowym aresztowaniem skarżącego było nieuprawnione założenie, że skarżący ukrywa się i celowo nie stawia się na wezwania sądu w sprawie, w której nie został uprzednio przesłuchany i w której nie został pouczony o prawach i obowiązkach podejrzanego zgodnie z artykułem 75 k.p.k., ani nie został mu doręczony prywatny akt oskarżenia (artykuł 139 § 2 k.p.k.). Prezes ponadto zaznaczył, że postanowienie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania i o poszukiwaniu skarżącego listem gończym oparto na niewłaściwej przesłance. Na zakończenie wskazał, że wnioski wyciągnięte ze sprawy skarżącego zostaną wykorzystane w celach szkoleniowych.

29. W dniu 21 marca 2003 r. poseł przekazał kopię odpowiedzi Prezesa Sądu Apelacyjnego żonie skarżącego. Pouczył skarżącego i jego małżonkę o możliwości wszczęcia zarówno postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziemu, który wydał nakaz aresztowania jak i postępowania karnego o przekroczenie uprawnień. Ponadto, poradził im, aby ubiegali się o odszkodowanie w sądzie cywilnym.

30. W dniu 5 października 2004 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście wydał wyrok i uniewinnił skarżącego. W dniu 10 stycznia 2005 r. Sąd Okręgowy w Krakowie utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE I PRAKTYKA

A. Przepisy dotyczące zatrzymania

Artykuł 244 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r., który wszedł w życie w dniu 1 września 1998 r. stanowi, że zatrzymanego należy

natychmiast poinformować o przyczynach zatrzymania i o przysługujących mu prawach.

Artykuł 246 stanowi, że zatrzymanemu przysługuje zażalenie do sądu, w którym może się domagać zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości jego zatrzymania. Zażalenie przekazuje się niezwłocznie właściwemu sądowi rejonowemu, który również niezwłocznie je rozpoznaje. W razie uznania bezzasadności lub nielegalności zatrzymania sąd zarządza natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

B. Przepisy dotyczące tymczasowego aresztowania

Kodeks postępowania karnego definiuje tymczasowe aresztowanie jako jeden z tak zwanych „środków zapobiegawczych”. Pozostałymi środkami są poręczenie majątkowe, dozór policji, poręczenie osoby godnej zaufania, poręczenie społeczne, zawieszenie oskarżonego w określonej działalności oraz zakaz opuszczania kraju.

Artykuł 249 § 1 zawiera ogólną przesłankę stosowania tymczasowego aresztowania. Przepis ów stanowi, że:

„1. Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, a wyjątkowo także w celu zapobiegnięcia popełnieniu przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa; można je stosować tylko wtedy, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił przestępstwo.”

Artykuł 258 wymienia podstawy tymczasowego aresztowania. Stanowi on, w odpowiednich fragmentach, że:

“§ 1. Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

1) zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrywania się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju [w Polsce] stałego miejsca pobytu,

2) zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do składania fałszywych zeznań lub wyjaśnień albo w inny bezprawny sposób utrudniał postępowanie karne,

§ 2. Jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą.”

Kodeks pozostawia w pewnym zakresie sędziowskiemu uznaniu kwestię kontynuowania konkretnego środka zabezpieczającego. Artykuł 257, w odpowiednim fragmencie, stanowi:

„1. Tymczasowego aresztowania nie stosuje się, jeżeli wystarczający jest inny środek zapobiegawczy.”

Artykuł 259 § 1 stanowi:

“1. Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

- 1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
- 2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.”

Artykuł 259 § 3 stanowi:

“Tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku.”

Zgodnie z artykułem 259 § 4, ograniczenia przewidziane w § 2 i 3 nie mają zastosowania, gdy oskarżony ukrywa się, uporczywie nie stawia się na wezwania albo nie można ustalić jego tożsamości.

C. Obowiązki oskarżonego

Artykuł 75 k.p.k. w wersji obowiązującej w okresie, którego dotyczy skarga stanowi, że oskarżony, który nie jest pozbawiony wolności, jest obowiązany stawić się na każde wezwanie w toku postępowania karnego. Ponadto obowiązany jest zawiadamiać organ prowadzący postępowanie karne o każdej zmianie miejsca swego zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni. Oskarżonego należy poinformować o powyższych obowiązkach przy pierwszym przesłuchaniu.

D. Odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie

Rozdział 58 Kodeksu postępowania karnego, zatytułowany „Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie”, stanowi, że Państwo ponosi odpowiedzialność cywilną za niesłuszne skazanie lub za niesłuszne pozbawienie jednostki wolności w toku postępowania karnego.

Artykuł 552 stanowi, w odpowiednich fragmentach, że:

„1. Oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania lub kasacji został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, służy od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien był ponieść.

...

4. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.”

Zgodnie z artykułem 555, roszczenie kompensacyjne za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie przedawnia się z upływem roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

Postępowanie związane z żądaniem odszkodowania z artykułu 522 toczy się po zakończeniu i jest niezależne od pierwotnego postępowania karnego, w którym wydano nakaz aresztowania. Powód może żądać wydania wyroku oceniającego wstecz, czy zastosowane wobec niego tymczasowe aresztowanie było słuszne. Nie może jednakże doprowadzić do zbadania legalności trwającego tymczasowego aresztowania i uzyskać zwolnienia z aresztu.

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 1 KONWENCJI W ODNIESIENIU DO POZBAWIENIA SKARŻĄCEGO WOLNOŚCI W OKRESIE OD 3 STYCZNIA 2003 R. DO 10 STYCZNIA 2003 R.

31. Skarżący zarzucił, powołując się na Artykuły 5 ust. 3 i 7 Konwencji, że został pozbawiony wolności na podstawie nieważnego nakazu aresztowania wydanego w toku prywatno-skargowego postępowania karnego przeciwko niemu. Podniósł, że nigdy nie otrzymał żadnego wezwania ani innego zawiadomienia o tym postępowaniu, ani w okresie, gdy zamieszkiwał w Polsce, ani później.

Trybunał zauważył, że powyższą skargę należy rozpatrzyć w oparciu o artykuł 5 ust. 1 Konwencji, który stanowi, w odpowiednich fragmentach, że:

“1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą ...”

A. Dopuszczalność skargi

1. Wyczerpanie środków krajowych

32. Rząd przyznał, że skarżący wyczerpał wszystkie środki dostępne w polskim porządku prawnym.

2. Zarzut wstępny dotyczący „statusu ofiary”

33. Rząd podniósł, że skarżący nie może dłużej twierdzić, iż jest ofiarą domniemanego naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji. Wskazywał na list Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 lutego 2003 r. przesłanego w odpowiedzi na zapytanie miejscowego posła na sejm, w

którym Prezes przyznał, że tymczasowe aresztowanie skarżącego było niesłuszne i oparte na błędnych przesłankach proceduralnych. Następnie poseł przesłał list do żony skarżącego i poinformował ją, że skarżący ma prawo domagać się odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

34. Mając powyższe na uwadze Rząd wskazał, że władze krajowe przyznały się do naruszenia artykułu 5 § 1 Konwencji w niniejszej sprawie i były skłonne zadośćuczynić temu naruszeniu (*Amuur p. Francji*, wyrok z dnia 25 czerwca 1996 r., *Raporty* 1996-III, s. 846, § 36; oraz *Zarb p. Malcie*, nr 16631/04, § 24, z dnia 4 lipca 2006 r.). Podkreślił także, że skarżący miał możliwość otrzymania zadośćuczynienia na poziomie krajowym za niesłuszne tymczasowe aresztowanie na podstawie art. 552 k.p.k.

35. Skarżący nie zgodził się z powyższym. Podniósł, że Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie wskazał jedynie błędy popełnione przez sędziego, który wydał nakaz aresztowania. Jednakże jego oświadczenie zostało wyrażone nieformalnie, w liście do miejscowego posła na sejm. Skarżący argumentował, że owo dające się wywnioskować z treści listu Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przyznanie, że doszło do naruszenia artykułu 5 Konwencji przez oraz fakt, że skarżący mógł ubiegać się o odszkodowanie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie nie pozbawiły go „statusu ofiary”.

36. Trybunał podtrzymuje, że decyzja lub środek korzystne dla skarżącego nie są, co do zasady, wystarczające do pozbawienia go statusu „ofiary”, chyba, że krajowe organy przyznają, wprost lub też pośrednio, że doszło do naruszenia Konwencji, oraz zapewnią za nie zadośćuczynienie (zob., *Amuur p. Francji*, op. cit. i *Dalban p. Rumunii* [WI], nr 28114/95, § 44, ETPCz 1999-VI).

37. W przedmiotowej sprawie Trybunał stwierdza, że w liście skierowanym do miejscowego posła na sejm, który domagał się wyjaśnień odnośnie sprawy skarżącego, Prezes Sądu Apelacyjnego poinformował go o wielości błędów proceduralnych, których dopuścił się sąd, a które doprowadziły do wydania nakazu aresztowania i listu gończego. Jednakże opinia Prezesa nie została skierowana do skarżącego i nie miała dlań praktycznych konsekwencji. Trybunał zatem stwierdza, że list ten nie może zostać uznany za decyzję lub środek korzystny dla skarżącego.

38. Nawet zakładając, że list stanowił przyznanie bezprawności pozbawienia wolności skarżącego między 3 stycznia 2003 r. a 10 stycznia 2003 r., Trybunał uznaje, że drugi warunek – zapewnienie odpowiedniego zadośćuczynienia – nie został spełniony. List Prezesa Sądu Apelacyjnego nie poruszał kwestii zadośćuczynienia, które miałyby zostać przyznane skarżącemu.

39. Niemniej Rząd podniósł, że skarżący mógł uzyskać zadośćuczynienie wnosząc żądanie odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie w oparciu o artykuł 552 k.p.k. Jednakże we wcześniejszej części obserwacji

przyznał, że skarżący wyczerpał wszystkie środki krajowe dostępne w polskim porządku prawnym. Trybunał nie może nie uwzględnić wewnętrznie sprzecznego charakteru twierdzeń Rządu w tym przedmiocie. Ponadto, jego obserwacje są bardzo lakoniczne i nie zawierają przykładów krajowego orzecznictwa, wskazujących na efektywność środka z artykułu 552 w sytuacji takiej jak w przedmiotowej sprawie. W związku z powyższym Trybunał nie stwierdza, aby Rząd zdołał udowodnić efektywność i dostępność dla skarżącego przywołanego środka (zob., *Selmouni p. Francji* [WI], nr 25803/94, § 76, ETPCz 1999-V).

40. Wziąwszy powyższe pod uwagę, Trybunał stwierdza, że skarżący nadal może twierdzić, iż jest „ofiara” naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do pozbawienia wolności między 3 stycznia 2003 r. a 10 stycznia 2003 r.

41. Zatem, zarzut Rządu dotyczący braku „status ofiary” należało oddalić.

2. Pozostałe podstawy stwierdzenia niedopuszczalności przedmiotowej skargi

42. Trybunał stwierdza, że niniejsza skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Ponadto stwierdza, że nie jest ona niedopuszczalna z jakiegokolwiek innego powodu. Zatem uznana być musi za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

1. Oświadczenia stron

43. Skarżący podniósł, że nigdy nie otrzymał jakiegokolwiek oficjalnego powiadomienia o prywatno-skargowym postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko niemu. Zatem, nie można było go winić za usiłowanie utrudniania tego postępowania, skoro nie miał świadomości, że ono się toczy.

44. Rząd ponownie wskazał, że władze sądowe uznały, iż tymczasowe aresztowanie skarżącego oparte zostało na błędnych przesłankach. Wziąwszy powyższe pod uwagę Rząd powstrzymał się od zajęcia stanowiska odnośnie domniemanego naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji.

2. Ocena Trybunału

45. Trybunał wskazuje, że artykuł 5 Konwencji gwarantuje podstawowe prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Prawo to ma kapitalne znaczenie w „demokratycznym społeczeństwie” w rozumieniu Konwencji (zob. *De Wilde, Ooms i Versyp p. Belgii*, wyrok z 18 czerwca 1971 r., Serie A nr 12, s. 36, § 65, i *Winterwerp p. Holandii*, wyrok z 24 października

1979 r., Serie A nr 33, s. 16, § 37). Jego podstawowym celem jest zapobieganie arbitralnemu lub nieuzasadnionemu pozbawieniu wolności (zob. *McKay p. Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 543/03, § 30, ETPCz 2006-...).

46. Każdemu należy zapewnić korzystanie z tego prawa, rozumianego jako nie pozbawianie wolności oraz nie kontynuowanie pozbawienia wolności (zob. *Weeks p. Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 2 marca 1987 r., Serie A nr 114, s. 22, § 40), zgodnie z artykułem 5 ust. 1 lista wyjątków zawarta w artykule 5 ust. 1 jest wyczerpująca i jedynie ścisła wykładnia tychże wyjątków jest zgodna z celem tej regulacji, mianowicie zapewnia, że nikt nie jest arbitralnie pozbawiony wolności (zob. *Amuur p. Francji*, wyrok z 25 June 1996 r., *Raporty 1996-III*, s. 848, § 42; *Labita p. Włochom* [WI], nr 26772/95, § 170, ETPCz 2000-IV; i *Assanidze p. Gruzji* [WI], nr 71503/01, § 170, ETPCz 2004-II).

47. Trybunał podtrzymuje, że wyrażenie „zgodny z prawem” i „w trybie ustalonym przez prawo” w artykule 5 ust. 1 w swej istocie odwołują się do prawa krajowego i eksponują zobowiązanie do zapewnienia w nim norm materialnych i proceduralnych. Choć wykładnia i stosowanie prawa wewnętrznego w pierwszej kolejności należą do władz krajowych, w szczególności sądów, zgodnie z artykułem 5 ust. 1 naruszenie prawa krajowego stanowi naruszenie Konwencji, a Trybunał może i powinien badać, czy prawo to jest z nią zgodne (zob. m. in., *Benham p. Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 10 czerwca 1996 r., *Raporty 1996-III*, s. 753, § 41; i *Assanidze p. Gruzji*, op. cit., § 171). Okres tymczasowego aresztowania jest „zgodny z prawem”, jeżeli oparty jest na postanowieniu sądu. Nawet uchybienia w nakazie aresztowania nie koniecznie muszą czynić danego okresu tymczasowego aresztowania bezprawnym w rozumieniu artykułu 5 ust. 1 (zob., *Benham*, op. cit., s. 753-54, § 42-47; oraz *Ječius p. Litwie*, nr 34578/97, § 68, ETPCz 2000-IX).

48. Zgodność z prawem krajowym nie jest, jednakże, wystarczająca: artykuł 5 ust. 1 wymaga ponadto, aby jakiegokolwiek pozbawienie wolności stosowane było z uwzględnieniem celu ochrony jednostki przed arbitralnością (zob., m. in., *Winterwerp*, op. cit., § 37; *Amuur*, op. cit., § 50; oraz *Witold Litwa p. Polsce*, nr 26629/95, § 78, ETPCz 2000-III). Podstawową zasadą jest, że żadne tymczasowe aresztowanie, które jest arbitralne, nie może być zgodne z artykułem 5 ust. 1 oraz, że pojęcie „arbitralności” w artykule 5 ust. 1 wykracza poza brak zgodności z prawem krajowym, zatem pozbawienie wolności może być zgodne z prawem na gruncie ustawodawstwa krajowego, a jednocześnie arbitralne i przez to sprzeczne z Konwencją (zob., *Saadi p. Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 13229/03, § 67, ETPCz 2008-...).

49. W przedmiotowej sprawie Trybunał po pierwsze dokona oceny, czy tymczasowe aresztowanie skarżącego było „zgodne z prawem” i nastąpiło „w trybie ustalonym przez prawo”, zgodnie z wymogami artykułu 5 ust. 1

Konwencji. Trybunał zauważa, że w dniu 21 marca 2001 r. wniesiony został przeciwko skarżącemu prywatny akt oskarżenia za zniewagę. Przestępstwo to zagrożone jest grzywną lub karą ograniczenia wolności (np. prace na cele społeczne). Skarżący opuścił Polskę w dniu 3 czerwca 2001 r. i nie posiadał wiedzy o postępowaniu z oskarżenia prywatnego, które zostało w międzyczasie wszczęte przeciwko niemu przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Śródmieście. Następnie Sąd Rejonowy usiłował wezwać go w związku z postępowaniem, jednakże bezskutecznie. W dniu 15 lipca 2002 r. Sąd Rejonowy wydał postanowienie o tymczasowym aresztowaniu skarżącego z uwagi na to, że nie miał on w Polsce stałego miejsca pobytu oraz, że utrudniał on postępowanie karne poprzez nieusprawiedliwione niestawiennictwo. Następnie wydał postanowienie o poszukiwaniu skarżącego listem gończym. W dniu 3 stycznia 2003 r., w trakcie przekraczania polskiej granicy, skarżący został zatrzymany i tymczasowo aresztowany na podstawie nakazu z dnia 15 lipca 2002 r.

50. Trybunał ponadto stwierdza, że w dniu 10 stycznia 2003 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście uchylił postanowienie o tymczasowym aresztowaniu z dnia 15 lipca 2002 r. i zamienił je na nieizolacyjne środki zapobiegawcze. W uzasadnieniu postanowienia sąd podzielił stanowisko obrońcy skarżącego, że skarżący nie ukrywał się oraz, że jego niestawiennictwo nie było zamierzone. Zatem wydaje się, iż Sąd Rejonowy jednocześnie pośrednio wskazał, że jego nakaz aresztowania z dnia 15 lipca 2002 r. był z powyższego powodu wadliwy.

51. Ponadto, Trybunał przywiązuje znaczną wagę do ustaleń zawartych w liście Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 lutego 2003 r. Prezes Sądu Apelacyjnego wyraźnie wskazał, że Sąd Rejonowy, który wydał przedmiotowy nakaz aresztowania i list gończy, popełnił błąd poprzez przyjęcie, iż skarżący utrudnia postępowanie karne i ustawicznie nie stawia się na wezwania. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, że Sąd Rejonowy naruszył postanowienia Kodeksu postępowania karnego. W szczególności, Sąd Rejonowy uznał, że skarżący utrudnia postępowanie karne, choć nie doręczono mu prywatnego aktu oskarżenia zgodnie z artykułem 139 § 2 k.p.k. w brzmieniu wówczas obowiązującym. Ponadto, skarżący nie został przesłuchany i nie został pouczony o obowiązkach oskarżonego zgodnie z artykułem 75 k.p.k.

52. Trybunał odnotowuje także, iż Rząd uznał, że Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście błędnie przyjął, że skarżący ukrywał się.

53. Wziąwszy powyższe pod uwagę Trybunał uznaje, że Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście wydając nakaz aresztowania skarżącego nie zdołał poprawnie zastosować przepisów krajowych (artykułów 258 § 1 pkt 1 i 259 § 4 k.p.k.) i błędnie przyjął, że skarżący utrudnia postępowanie i ukrywa się, podczas gdy nie został on właściwie poinformowany o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu. Biorąc pod uwagę naturę uchybień, którymi dotknięty jest nakaz aresztowania, Trybunał uznaje, że

tymczasowe aresztowanie skarżącego nie zostało zastosowane „w trybie ustalonym przez prawo”.

54. Chociaż powyższe ustalenie jest wystarczające do przyjęcia, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji, Trybunał uznaje za przydatne zbadać także, czy tymczasowe aresztowanie skarżącego wolne było od arbitralności. Co się tyczy kwestii arbitralności Trybunał wskazuje, że właściwe zasady zostały przez niego w ostatnim czasie zweryfikowane w sprawie *Saadi p. Zjednoczonemu Królestwu* (op. cit. § 67-72). W sprawie tej Wielka Izba uznała, że rozumienie terminu arbitralność w kontekście artykułu 5 waha się w zależności od rodzaju pozbawienia wolności, jakiego dotyczy. W kontekście litery b, d oraz e termin arbitralność również wymaga ustalenia czy pozbawienie wolności było konieczne do osiągnięcia danego celu. Pozbawienie wolności jednostki jest tak dotkliwym środkiem, że jego stosowanie usprawiedliwione jest jedynie jako ostateczność, gdy rozważono zastosowanie innych, mniej dotkliwych środków i uznano, że są one niewystarczające, a względ na ochronę interesu prywatnego lub społecznego wymaga pozbawienia wolności danej osoby (zob. *Witold Litwa*, op. cit., § 78; *Hilda Hafsteinsdóttir p. Islandii*, nr 40905/98, § 51, 8 czerwca 2004 r. oraz *Enhorn p. Szwecji*, nr 56529/00, § 44, ETPCz 2005-I).

55. Dla Trybunału pozbawienie wolności zgodne z artykułem 5 ust. 1 lit. c musi również spełniać wymóg proporcjonalności. Należy wskazać, że w sprawie *Ambruszkiewicz p. Polsce* (nr 38797/03, § 29-32, z 4 maja 2006 r.) Trybunał zastosował test proporcjonalności do aresztowania z artykułu 5 ust. 1 lit. c Konwencji, gdy rozważał, czy tymczasowe aresztowanie skarżącego było rzeczywiście niezbędne do zapewnienia jego stawiennictwa podczas procesu i czy inne, mniej restrykcyjne środki byłyby wystarczające dla realizacji tego celu. Podobny test jest stosowany przez Trybunał w kontekście artykułu 5 ust. 1 w odniesieniu do tymczasowego aresztowania podczas badania, czy uzasadnienie organów krajowych odnośnie utrzymywania tego środka było odpowiednie i wystarczające (zob., *Kudła p. Polsce* [WI], nr 30210/96, § 110-111, ETPCz 2000-XI oraz *McKay p. Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 543/03, § 41-45, ETPCz 2006-...).

56. W przedmiotowej sprawie Trybunał uznaje, że skarżący nie został właściwie poinformowany o postępowaniu karnym z oskarżenia prywatnego prowadzonym przeciwko niemu; Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście uznał, że należy ukarać go za domniemane ukrywanie się przed wymiarem sprawiedliwości w sytuacji, gdy skarżący nie był świadomy, że toczy się przeciwko niemu postępowanie. Trybunał jest także zaniepokojony konkluzją Sądu Rejonowego, że skarżący ukrywał się przed wymiarem sprawiedliwości, gdyż nie posiadał w Polsce stałego miejsca pobytu. Ponadto, sąd zastosował tymczasowe aresztowanie w sprawie karnej z oskarżenia prywatnego dotyczącej domniemanego znieważenia administratora budynku, które to przestępstwo zagrożone jest karą grzywny

lub ograniczenia wolności (np. prace na cele społeczne). Prawdą jest, że sąd był uprawniony na zasadzie artykułu 259 § 4 k.p.k. do zastosowania tego środka w sprawie dotyczącej przestępstwa zagrożonego karą nieprzekraczającą roku pozbawienia wolności, jednakże pod warunkiem ustalenia przez sąd zaistnienia innych okoliczności, takich jak ukrywanie się oskarżonego. Jednakże, w przedmiotowej sprawie ustalenia Sądu Rejonowego w odniesieniu do tych dodatkowych okoliczności były oczywiście bezpodstawne. Ponadto, jak już wyżej wspomniano, organy krajowe powinny zawsze rozważyć zastosowanie innych, mniej restrykcyjnych środków, niż pozbawienie wolności. W niniejszej sprawie nie wydaje się, aby Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście rozważał zastosowanie jakiegokolwiek innego środka niż aresztowanie. Zatem, Trybunał stwierdza, że w powyższych okolicznościach nakaz aresztowania wydany w stosunku do skarżącego nie może zostać uznany za proporcjonalny środek dla osiągnięcia zamierzonego celu zapewnienia właściwego toku postępowania karnego, wzięwszy pod uwagę zwłaszcza mały ciężar gatunkowy zarzucanego mu przestępstwa (zob., *mutatis mutandis*, Ambruszkiewicz, op. cit., § 32).

57. Konkludując, Trybunał uznaje, że tymczasowe aresztowanie skarżącego nie było wolne od arbitralności.

58. Biorąc powyższe pod uwagę, Trybunał uznaje, że tymczasowe aresztowanie skarżącego na podstawie nakazu aresztowania z dnia 15 lipca 2002 r. nie może zostać uznane za „zgodne z prawem” w rozumieniu artykułu 5 ust. 1 Konwencji. Zatem, doszło do naruszenia wskazanego wyżej przepisu w odniesieniu do pozbawienia wolności skarżącego między 3 stycznia 2003 r. a 10 stycznia 2003 r.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 2 KONWENCJI

59. Skarżący zarzucił, powołując się na artykuły 5 ust. 2 i 6 ust. 3 lit. a Konwencji, że do momentu zwolnienia go w dniu 13 stycznia 2003 r. nie został poinformowany w języku dlań zrozumiałym o przyczynach aresztowania. Trybunał uznaje, że powyższy zarzut należy badać przez pryzmat artykułu 5 ust. 2 Konwencji. Przepis ów stanowi, że:

„2. Każdy, kto został zatrzymany, powinien zostać niezwłocznie i w zrozumiałym dla niego języku poinformowany o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach.”

A. Dopuszczalność

60. Trybunał zauważa, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Ponadto uznaje, że nie jest niedopuszczalna na jakiejkolwiek innej podstawie. Musi zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

1. Oświadczenia stron

61. Skarżący zarzucił, że w trakcie aresztowania nie został poinformowany o jego powodach w języku dla niego zrozumiałym oraz, że nie zapewniono mu tłumacza. Utrzymywał nadal, że nie rozumie języka polskiego.

62. Rząd podniósł, że skarżącemu doręczono akt oskarżenia i inne stosowne dokumenty w tłumaczeniu na język francuski dopiero podczas jego zwolnienia w dniu 13 stycznia 2003 r. Podtrzymał, że podczas jego aresztowania został poinformowany o nakazie aresztowania i liście gończym wydanym w stosunku do jego osoby oraz o fakcie, że toczy się przeciwko niemu postępowanie przed Sądem Rejonowym dla Krakowa-Śródmieście. Powyższa informacja została najprawdopodobniej przekazana skarżącemu w języku polskim. Nie potrafił przedstawić żadnych dalszych szczegółów dotyczących aresztowania skarżącego, z uwagi na brak stosownej dokumentacji w aktach sprawy. Uwzględniając powyższe Rząd powstrzymał się od zajęcia stanowiska odnośnie domniemanego naruszenia artykułu 5 ust. 2 Konwencji w niniejszej sprawie.

2. Ocena Trybunału

63. Trybunał wskazuje, że ustęp 2 artykułu 5 zawiera podstawowe prawo każdej osoby aresztowanej do poznania powodu pozbawienia wolności. Przepis ten jest integralną częścią zespołu gwarancji zawartych w artykule 5: zgodnie z ust. 2 każdy, kto został aresztowany, powinien zostać poinformowany w prostym, nie technicznym, języku, który rozumie o najważniejszych prawnych i faktycznych podstawach aresztowania, aby być w stanie złożyć stosowne zażalenie do sądu, w celu zbadania jego zgodności z prawem zgodnie z ust. 4, o ile uzna to za stosowne. Choć powyższe informacje muszą zostać udzielone niezwłocznie (ang. "*promptly*", fr. "*dans le plus court délai*"), nie oznacza to, że powinny zostać przekazane przez funkcjonariusza dokonującego aresztowania w trakcie przeprowadzania czynności. Kwesta czy treść informacji oraz szybkość jej przekazu była odpowiednia podlega badaniu z uwzględnieniem konkretnych okoliczności sprawy (zob., *mutatis mutandis*, *Murray p. Zjednoczonemu Królestwu*,

wyrok z 28 października 1994 r., Serie A nr 300-A, s. 31, § 72; oraz *Čonka p. Belgii* nr 51564/99, § 50, ETPCz 2002-I).

64. W przedmiotowej sprawie, wydaje się, że skarżący, obywatel francuski, podczas aresztowania został poinformowany o jego podstawach oraz o stawianych mu zarzutach w języku polskim. Trybunał zauważa, że skarżący twierdził, iż w momencie zatrzymania oraz w trakcie 10 dni tymczasowego aresztowania nie został poinformowany w języku dlań zrozumiałym o tym, dlaczego został pozbawiony wolności. Rząd nie zakwestionował powyższej argumentacji. Nie wskazywał również jakoby skarżący uzyskał stosowne informacje niezwłocznie. Ponadto, Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście, który postanowił zwolnić skarżącego 10 stycznia 2003 r. wydał postanowienie w przedmiocie przetłumaczenia prywatnego aktu oskarżenia i innych dokumentów na język francuski i doręczył je skarżącemu w momencie zwolnienia z aresztu. Powyższe okoliczności wskazują, że organy krajowe były świadome, iż skarżący nie włada językiem polskim.

65. Uwzględniając powyższe Trybunał stwierdza, iż zostało ustalone, że skarżący nie został niezwłocznie poinformowany w języku dlań zrozumiałym o przyczynach zatrzymania i o stawianych mu zarzutach do momentu zwolnienia w dniu 13 stycznia 2003 r.

66. Z powyższych powodów doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 2 Konwencji.

III. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 3 KONWENCJI

67. Skarżący podważał ważność nakazu aresztowania z dnia 15 lipca 2002 r. z punktu widzenia artykułu 5 ust. 3 Konwencji. Ponadto zarzucił, że jego prośbę o zapewnienia tłumacza, adwokata lub kontaktu z ambasadą Francji załatwiono odmownie. Ponadto poskarżył się, wskazując artykuł 5 ust. 4 Konwencji, że podczas 10-dniowego aresztu nie pozwolono mu się spotkać z dyrektorem aresztu śledczego lub skontaktować z żoną w celu przygotowania obrony.

Trybunał uznaje, że sednem skargi skarżącego jest brak automatycznej sądowej kontroli jego aresztowania, w związku z czym podlega ona badaniu przez pryzmat artykułu 5 ust. 3 Konwencji. Przepis ów stanowi, w odpowiednich fragmentach, że:

„3. Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c niniejszego artykułu powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej ...”

A. Dopuszczalność

68. Trybunał stwierdza, że przedmiotowa skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Ponadto uznaje, że nie jest niedopuszczalna z jakiegokolwiek innego powodu. Należy zatem uznać ją za dopuszczalną.

B. Meritum sprawy

1. Oświadczenia stron

69. Skarżący oświadczył, że po zastosowaniu tymczasowego aresztowania w dniu 3 stycznia 2003 r. nie został postawiony przed sądzią zgodnie z wymogiem artykułu 5 ust. 3 Konwencji.

70. Rząd przyznał, że skarżący został zwolniony 13 stycznia 2003 r. bez uprzedniego osobistego przesłuchania przez sąd. Jednakże, interesy skarżącego w postępowaniu dotyczącym jego aresztowania były należycie reprezentowane przez jego obrońcę ustanowionego przez żonę. Obrońca był obecny podczas posiedzenia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieście, który postanowił zwolnić skarżącego w dniu 10 stycznia 2003 r. Wskazując na powyższe, Rząd powstrzymał się od zajęcia stanowiska odnośnie domniemanego naruszenia artykułu 5 ust. 3 Konwencji.

2. Ocena Trybunału

71. Trybunał podtrzymuje wcześniejsze stanowisko, że artykuł 5 ust. 3 strukturalnie dotyczy dwóch odrębnych kwestii: wstępnego etapu poprzedzającego aresztowanie, kiedy to jednostka poddawana jest osądowi odpowiednich organów oraz okresu aresztowania poprzedzającego ewentualny proces przed sądem karnym, podczas którego podejrzany może pozostawać w areszcie lub zostać zwolnionym, bezwarunkowo lub pod pewnymi warunkami. Owe dwa stadia uregulowane są niezależnie i nie są one ze sobą ani logicznie czasowo powiązane (zob. *T.W. p. Malcie* [WI], nr 25644/94, § 49, 29 kwietnia 1999 r. oraz *McKay*, op. cit., § 31).

72. Odnośnie wstępnego stadium, o którym mowa w pierwszym członie przepisu, wskazać należy, że zgodnie z linią orzecniczą Trybunału, osobie zatrzymanej lub aresztowanej pod zarzutem popełnienia przestępstwa należy zapewnić sądową ochronę jej praw. Taka kontrola służy zapewnieniu efektywnej ochrony przeciwko ryzyku złego traktowania, które jest największe na owym wstępnym etapie pozbawienia wolności, oraz przeciwko nadużywaniu władzy przez funkcjonariuszy publicznych lub przez inne organy uprawnień, które zostały im przyznane w ściśle określonym celu i powinny być wykorzystywane zgodnie z ustalonymi procedurami. Kontrola sądowa musi spełniać wymóg niezwłoczności i być automatyczna (zob., *McKay*, op. cit., § 32).

73. Kontrola sądowa na wstępnym etapie aresztowania nade wszystko musi być natychmiastowa, aby pozwolić na wykrycie jakiegokolwiek złego traktowania i ograniczyć do minimum jakąkolwiek nieuzasadnioną ingerencję w wolność jednostki. Bezwzględne ograniczenie czasowe nałożone przez ten wymóg pozostawia niewielkie pole do interpretacji, w przeciwnym razie mogłoby bowiem dojść do poważnego osłabienia gwarancji procesowej, co byłoby ze szkodą dla jednostki oraz wiązałoby się z ryzykiem zaszkodzenia samej istocie prawa chronionego tymże przepisem (zob. *Brogan i inni p. Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z 29 listopada 1988 r., Serie A nr 145-B, § 62, na gruncie którego uznano, że okres przekraczający cztery dni pozbawienia wolności bez postawienia aresztanta przed sędzią stanowił naruszenie artykułu 5 ust. 3, nawet w szczególnym kontekście śledztwa dotyczącego terroryzmu).

74. Trybunał podkreśla, że kontrola musi być automatyczna i nie może zależeć od wniosku osoby pozbawionej wolności; w tym kontekście należy odróżnić sytuację z artykułu 5 ust. 4, który daje osobie pozbawionej wolności prawo ubiegania się o zwolnienie. Automatyzm tej kontroli jest konieczny, aby spełnić cel przewidziany w omawianym ustępie, gdyż osoba poddana złemu traktowaniu może nie być zdolna do złożenia stosownego wniosku z prośbą o kontrolę sądową aresztowania; powyższe może odnosić się także do innych podatnych na szyskany kategorii osób pozbawionych wolności, takich jak osoby słabowitego zdrowia psychicznego oraz osoby nie władające językiem funkcjonariusza sądowego (zob., m.in., *Aquilina p. Malcie* [WI], nr 25642/94, § 49, ETPCz 1999-III; *Niedbala p. Polsce*, nr 27915/95, § 50, 4 lipiec 2000 r., oraz *McKay*, op. cit., § 34).

75. W przedmiotowej sprawie, Trybunał uznaje, że Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście wydał nakaz aresztowania skarżącego w dniu 15 lipca 2002 r. bez jego uprzedniego przesłuchania. Zgodnie z nakazem aresztowania skarżący powinien być zostać poinformowany w momencie zatrzymania o możliwości złożenia zażalenia. Skarżący został zatrzymany w dniu 3 stycznia 2003 r. a następnie tymczasowo aresztowany na podstawie tegoż nakazu. Trybunał zauważa, że po zatrzymaniu skarżącego z uwagi na uzasadnione przypuszczenie, że popełnił on przestępstwo, nie nastąpiła automatyczna kontrola sądowa jego aresztowania. W okolicznościach takich jak te w niniejszej sprawie, gdzie skarżący został zatrzymany na podstawie nakazu aresztowania wydanego pod jego nieobecność, prawo krajowe wydaje się nie przewidywać automatycznej kontroli i uzależnia ją od wniosku osoby pozbawionej wolności. Trybunał zauważa, że artykuł 5 ust. 3 Konwencji nie przewiduje żadnego wyjątku od zasady, zgodnie z którą osobę zatrzymaną lub aresztowaną należy niezwłocznie postawić przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej. Inna wykładnia byłaby niezgodna z literalnym brzmieniem tego przepisu (zob. *Harkmann p. Estonii*, nr 2192/03, § 38, 11 lipiec 2006 r.). Trybunał ponadto uznaje, że

kontrola legalności aresztu skarżącego została uruchomiona przez zażalenie złożone przez jego obrońcę w dniu 9 stycznia 2003 r. Argument Rządu, jakoby interesy skarżącego były należycie reprezentowane w postępowaniu przed sądem przez jego obrońcę jest ewidentnie chybiony w świetle wyraźnego sformułowania zawartego w artykule 5 ust. 3 („powinien zostać niezwłocznie postawiony przed sędzią”).

76. Zatem, miało miejsce naruszenie artykułu 5 ust. 3 Konwencji.

IV. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 UST. 1 KONWENCJI W ODNIESIENIU DO OPÓŹNIENIA W ZWOLNIENIU SKARŻĄCEGO Z ARESZTU

77. Trybunał postanowił z urzędu zbadać zarzut naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do wykonania postanowienia z dnia 10 stycznia 2003 r. o zwolnieniu skarżącego. Powyższy przepis, w stosownych fragmentach, stanowi, że:

„1. Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być pozbawiony wolności, z wyjątkiem następujących przypadków i w trybie ustalonym przez prawo:

c) zgodnego z prawem zatrzymania lub aresztowania w celu postawienia przed właściwym organem, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zagrożonego karą lub ...”

A. Dopuszczalność

78. Trybunał stwierdza, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 ust. 3 Konwencji. Ponadto stwierdza, że nie jest niedopuszczalna na jakiegokolwiek innej podstawie. Zatem należało uznać ją za dopuszczalną.

B. Meritum Sprawy

1. Oświadczenia stron

79. Skarżący oświadczył, że postanowienie o jego zwolnieniu z dnia 10 stycznia 2003 r. zostało nadane faksem w dniu, w którym zostało wydane, do Aresztu Śledczego w Międzyrzeczu. Władze aresztu śledczego odmówiły zwolnienia skarżącego, powołując się na nie otrzymanie oryginałów dokumentów. Skarżący podniósł, że podczas następnych trzech dni był bezprawnie pozbawiony wolności, gdyż nie istniało żadne postanowienie uzasadniające jego areszt. Zatem, doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji.

80. Rząd przyznał, że skarżący spędził dodatkowo trzy kolejne dni w areszcie. Został zwolniony w dniu 13 stycznia 2003 r., jako że areszt

śledczy odmówił wypuszczenia go na wolność na podstawie faksu postanowienia przesłanego 10 stycznia 2003 r. Z uwagi na powyższe, Rząd powstrzymał się od zajęcia stanowiska odnośnie domniemanego naruszenia artykułu 5 ust. 1.

2. Ocena Trybunału

81. Trybunał podtrzymuje, że niekiedy opóźnienie w wykonaniu postanowienia o zwolnieniu aresztanta jest zrozumiałe i często nieuchronne w świetle praktycznych aspektów funkcjonowania sądów oraz obecności szczególnego formalizmu. Jednakże, władze krajowe muszą dążyć do ich ograniczenia do minimum (zob. *Quinn p. Francji*, wyrok z 22 marca 1995 r., Serie A nr 311, s. 17, § 42; *Giulia Manzoni p. Włochom*, wyrok z 1 lipca 1997, *Raporty 1997-IV*, s. 1191, § 25 *in fine*; *K.-F. p. Niemcom*, wyrok z 27 listopada 1997, *Raporty 1997-VII*, s. 2675, § 71; oraz *Mancini p. Włochom*, nr 44955/98, § 24, ETPCz 2001-IX). Trybunał podtrzymuje, że formalizm administracyjny związany ze zwolnieniem nie może usprawiedliwiać zwłoki przekraczającej kilka godzin (zob. *Labita*, op. cit.; *Nikolov p. Bułgarii*, nr 38884/97, § 82, 30 stycznia 2003 r. oraz *Gębura p. Polsce*, nr 63131/00, § 34, 6 marca 2007 r.).

82. W przedmiotowej sprawie Sąd Rejonowy dla Krakowa Śródmieście nakazał zwolnić skarżącego w dniu 10 stycznia 2003 r. Jednakże, Areszt Śledczy w Międzyrzeczu odmówił wykonania nakazu zwolnienia w oparciu o jego kopię nadesłaną faksem przez sąd i zażądał przedstawienia oryginalnych dokumentów. W dniu 10 stycznia 2003 r. sąd zarządził nadanie odpowiednich dokumentów pocztą kurierską. Rząd nie wskazał, kiedy dokumenty trafiły do aresztu śledczego. Skarżący został zwolniony 13 stycznia 2003 r., a więc w trzy dni po tym jak sąd rejonowy zadecydował o jego zwolnieniu.

83. Trybunał wskazuje, że zmuszony jest badać skargi dotyczące opóźnień w zwalnianiu aresztantów ze szczególną skrupulatnością (zob. *Nikolov*, op. cit., § 80).

W jego ocenie, sformalizowane czynności administracyjne związane ze zwolnieniem skarżącego mogły i powinny być wykonane prędzej. W związku z tym, Trybunał zauważa, że nadrzędne znaczenie prawa do wolności nakłada na władze obowiązek usuwania przynależnych państwu mankamentów organizacyjnych, które mogą zaowocować nieuzasadnionym pozbawieniem wolności (zob. *Gębura*, op. cit., § 35). W niniejszej sprawie Trybunał bierze pod uwagę, że formalizm czynności administracyjnych związany ze zwolnieniem skarżącego nie został ograniczony do minimum, zgodnie z linią orzecniczą Trybunału.

84. Zatem, w związku z powyższym, doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji.

V. INNE DOMNIEMANE NARUSZENIA KONWENCJI

85. Skarżący zarzucił także naruszenie artykułu 6 ust. 2 Konwencji, gdyż postępowanie karne prowadzone przeciwko niemu zakończyło się jego uniewinnieniem. Na zakończenie podniósł także zarzut naruszenia artykułu 8 Konwencji z uwagi na jego rozłąkę z rodziną, która była skutkiem jego aresztowania, oraz z uwagi na niepożądane skutki dla jego najbliższych. Oświadczył, że w okresie aresztowania nie otrzymał żadnych wiadomości o swojej rodzinie.

86. Trybunał stwierdza, że skarżący został uniewinniony od stawianych mu zarzutów. Ponadto, nie zarzucił, że w toku postępowania prowadzonego przeciwko niemu zapadło jakiekolwiek orzeczenie sądu lub zapadło oświadczenie jakiegokolwiek państwowego urzędnika, które mogłoby naruszyć domniemanie niewinności (zob., *Garycki p. Polsce*, nr 14348/02, § 66, 6 lutego 2007 r.). Zatem, Trybunał uznaje, że z zarzutu naruszenia artykułu 6 ust. 2 Konwencji nie wynika żadna kwestia.

87. Co się zaś tyczy zarzutu naruszenia artykułu 8, Trybunał uznaje, że zarzut ten jest wtórny i wynika z głównych kwestii podlegających badaniu przez pryzmat artykułu 5 Konwencji. Wziąwszy pod uwagę rozważania poczynione w kontekście artykułu 5, Trybunał uznaje, niezależnie od innych możliwych podstaw stwierdzenia niedopuszczalności, że skarżącemu nie udało się uargumentować zarzutu naruszenia artykułu 8 ponad to, co zostało uprzednio omówione w kontekście naruszenia artykułu 5. W związku z powyższym, niniejsza część skargi jest oczywiście bezzasadna i podlega odrzuceniu zgodnie z artykułem 35 ust. 3 i 4 Konwencji.

VI. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

88. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

89. Skarżący domagał się 500 euro tytułem szkody majątkowej, jako że z powodu bezprawnego pozbawienia wolności nie mógł wykonywać we Francji swych czynności zawodowych. Ponadto domagał się 10 000 euro tytułem szkody niemajątkowej. W związku z powyższym wskazał, że został bezprawnie pozbawiony wolności na okres 10 dni bez podania powodów aresztowania i bez postawienia przed sędzią. Ponadto nie wiedział w jakim

położeniu znalazła się jego rodzina. Żona skarżącego domagała się 5 000 euro tytułem szkody niemajątkowej.

90. Rząd wskazał, że nie jest w stanie ustosunkować się do roszczeń o naprawienie szkody majątkowej, ponieważ skarżący nie przedstawił żadnych dokumentów wskazujących jego przeciętny dochód uzyskiwany we Francji. Uznał roszczenia skarżącego o naprawienie szkody niemajątkowej za wygórowane. Rząd wniósł o to, aby Trybunał uznał, że samo stwierdzenie naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie za krzywdy jakich doznał skarżący. W przeciwnym wypadku poprosił Trybunał aby ustalił kwotę słusznego zadośćuczynienia z uwzględnieniem sytuacji ekonomicznej kraju. Co się zaś tyczy roszczeń zgłoszonych przez żonę skarżącego Rząd wskazał, że to nie ona jest skarżącym w przedmiotowej sprawie.

91. Trybunał oddała roszczenia skarżącego o naprawienie szkody majątkowej jako niedostatecznie udokumentowane, ponieważ skarżący nie przedstawił żadnych stosownych informacji o jego dochodach we Francji. Z drugiej strony, Trybunał uznaje, że skarżący poniósł szkodę niemajątkową, której w dostatecznym stopniu nie kompensuje uznanie naruszenia Konwencji. Biorąc pod uwagę ilość i charakter naruszeń stwierdzonych w przedmiotowej sprawie, w szczególności ustalenie, że pozbawienie skarżącego wolności nie było zgodne z prawem w świetle artykułu 5 ust. 1 Konwencji, oraz czyniąc stosowne ustalenia na zasadzie słuszności, Trybunał zasądza skarżącemu kwotę zgłoszonego przez niego roszczenia w całości. Trybunał oddała roszczenie żony skarżącego o naprawienie szkody niemajątkowej, ponieważ nie była ona skarżącym w niniejszej sprawie.

B. Koszty i wydatki

92. Skarżący ponadto domagał się zasądzenia 1 196 euro, z podatkiem VAT, tytułem zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu przed Trybunałem.

93. Rząd wskazał, że przyznanie jakiegokolwiek kwoty może mieć miejsce jedynie w odniesieniu do kosztów i wydatków, które były uzasadnione i niezbędne oraz zostały rzeczywiście poniesione.

94. Zgodnie z ustaloną linią orzecniczą Trybunału, skarżącemu przysługuje zwrot kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim wykaże, że zostały rzeczywiście poniesione, że były konieczne oraz, że ich kwota była rozsądna. Trybunał uznaje, że skarżący otrzymał od Rady Europy 850 euro na opłacenie kosztów pomocy prawnej. W przedmiotowej sprawie, w związku z faktami wiadomymi Trybunałowi z urzędu, Trybunał uznaje za odpowiednie przyznać skarżącemu całą wnioskowaną przez niego sumę (1 196 euro) w związku z toczącym się przed nim postępowaniem, pomniejszoną o kwotę otrzymaną od Rady Europy na pokrycie kosztów

pomocy prawnej. Zatem Trybunał przyznaje 346 euro tytułem zwrotu kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

95. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki z tytułu nieterminowego wypłacenia zasądzonych kwot były ustalone zgodnie ze stopą równą stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia, obowiązującą w okresie zwłoki, powiększoną o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną w części dotyczącej zarzutu naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji, odnoszącego się do bezprawności pozbawienia skarżącego wolności między 3 stycznia 2003 r. a 10 stycznia 2003 r., zarzutu naruszenia artykułu 5 ust. 2, odnoszącego się do niepoinformowania skarżącego o powodach zatrzymania, zarzutu naruszenia artykułu 5 ust. 3, odnoszącego się do braku automatycznej kontroli aresztowania skarżącego oraz zarzutu naruszenia artykułu 5 ust. 1, odnoszącego się do zwłoki w zwolnieniu skarżącego między 10 stycznia 2003 r. a 13 stycznia 2003 r., w pozostałej części uznając skargę za niedopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do pozbawienia skarżącego wolności między 3 stycznia 2003 r. a 10 stycznia 2003 r.;
3. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 2 Konwencji;
4. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 3 Konwencji;
5. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 5 ust. 1 Konwencji w odniesieniu do zwłoki w zwolnieniu skarżącego między 10 stycznia 2003 r. a 13 stycznia 2003 r.
6. *Stwierdza*:
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, kwotę 10 000 euro (dziesięć tysięcy euro) tytułem szkody niemajątkowej oraz 346 euro (trzysta czterdzieści sześć euro) tytułem zwrotu kosztów i wydatków, powiększoną o jakikolwiek podatek, który może

zostać pobrany, która będzie przeliczona na polskie złote według kursu z dnia uregulowania należności;

- (b) za okres od upływu określonego powyżej terminu trzymiesięcznego do dnia zapłaty, należne są odsetki zwykłe od określonej powyżej kwoty, naliczone według stopy równej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego na koniec dnia, obowiązującej w okresie zwłoki, powiększonej o trzy punkty procentowe;

7. *Oddala* pozostałą część żądania skarżącego dotyczącego słusznego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszono pisemnie w dniu 18 marca 2008 r., zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Lawrence Early
Kancierz

Nicolas Bratza
Przewodniczący